1167
Bullir
(*ALDC*, VIII, 1835. *Bullir*)

Bullir és un der. del llat. BŬLLIRE 'borbollejar; estar en ebullició', que en llat. tardà va adquirir també el significat de 'fer bullir, coure en aigua bullent', sentit propi del cat., com de l'it., dins les llengües romàniques (enfront del cast. *hacer hervir*, fr. *faire bouillir*); es tracta d'un denominatiu de BŬLLA 'bola'. D'acord amb l'ètim, el resultat seria *bollir*, com la *o* < Ŭ de ŬMBRA > *ombra*, CŬPPA > *copa*, i com el de l'it. *bollire*/*boglire*; aquesta forma alterna amb *bullir* en punts del cat. occ., especialment en val., i del mall., amb doc. antiga (*bullir*/*bollit* [*Tirant*; Resa, 1555 [1929]; O. Pou, 1575; Escrig, 1851], amb predomini lexicogràfic de *bullir* en val. [Ros, 1764; Sanelo, 1802; Rosanes, 1864; Pla, 1880; Martí Gadea, 1909] enfront de *bollir* [Fuster, 1827-1830; Lamarca, 1842]), alternança que s'explica per l'harmonia vocàlica causada per la [i] tònica següent i potser per la inestabilitat del grup BO- que, per pressió de la B, té una tendència a labialitzar més la [o] en [u] (cf. semblantment *mostela*/*mustela*); aquesta doble circumstància justificaria que un mot com *cosí*, amb una estructura semblant a la de *bullir*, presenti una àrea més uniforme de *c*[o]*sí* (*PALDC*, II, mapa 110).

En el cas del mall. *b*[o]*llir* podria interpretar-se com a resultat d'una vacil·lació de [o]/[u] àtones, amb tendència ultracorrectora de [o] sobre [u], com *Lloís* (o *Llovís*) per *Lluís*, *coriós* per *curiós*, *estodiar* per *estudiar*, etc. (cf. Bibiloni, 2016: 77).

Com a mots en relació cal citar *fermentar* 8, del llat. FERMENTARE 'introduir el llevat en la massa perquè augmenti de volum'; *trutxar* 'fer soroll l'aigua quan bull' 51, potser d'origen onomatopeic (der. *trutxadera* 51); *sobreeixir-se*, compost de *sobre* (< SUPER) i *eixir* (< ĔXĪRE 'sortir') (*se sobrix* 114, *se sobreixix* 113).

El ross. *búller*, afí a l'oc. *b*[ˈu]*lher*, ha sofert un canvi de conjugació per atracció de formes tòniques com *bull*, forma verbal i substantiu (*arrencar el bull* 110), com ha passat en *bulldre* (var. *buldre* 100, *bulre* 93, 94, *bullre* 87), que es troba també en benasquès.

Bullir és l'única forma normativa des del *DOrt*, 1917.

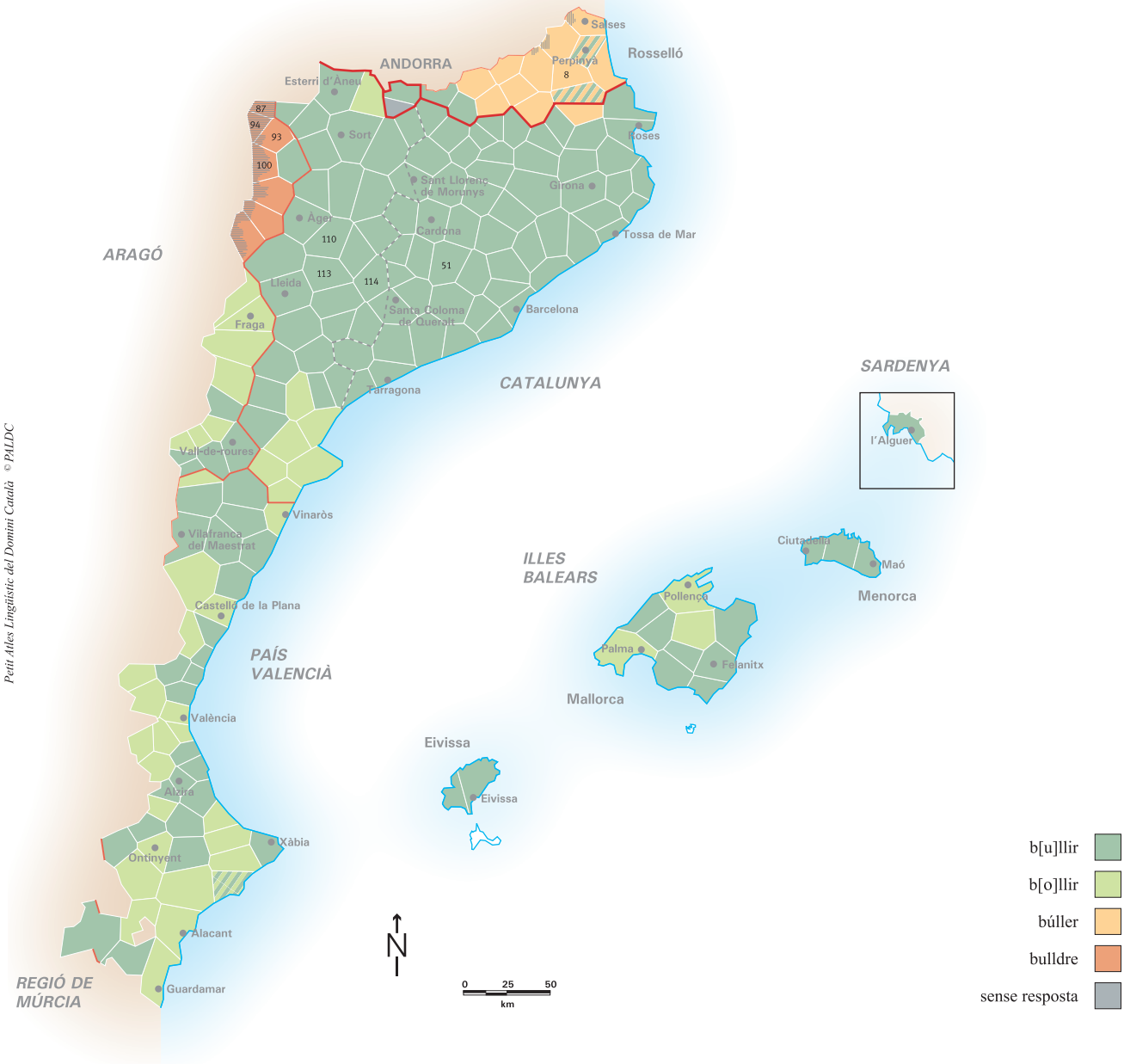

Petit Atlas Lingüístic del Domini Català © PALDC